

Ebeveyn besleme tarzı ve etkileyen etmenlerin incelenmesi

Nutritional style of parents and examination of the effective factors

Gonca Karayağız Muslu¹, Dilek Beytut², Ayşe Kahraman³, Figen Yardımcı³, Zümrüt Başbakal³

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fethiye Sağlık Yüksekokulu, Muğla, Türkiye

²İzmir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, İzmir, Türkiye

³Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir, Türkiye

Özet

Amaç: Bu araştırma 3-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin besleme tarzlarının ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın örneklem sayısı evreni bilinmeyen örneklem formülü ile hesaplanmış ve örnekleme İzmir ilindeki bir ana okuluna giden 3-6 yaş grubundaki 300 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak "Sosyodemografik Veri Formu" ile "Ebeveyn Besleme Tarzı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma öncesi Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Bilimsel Etik Kurulu'ndan (B.30.2.EGE.0.82.00.00/29-288) yazılı izin alınmıştır. Kurumlar arası farklılığı önlemek için çocukların boy ve kilo ölçümleri araştırmacılar tarafından belirli ölçüm araçları ile ölçülmüştür. Her çocuğun beden kitle indeksi standart sapma skoru (BKİ SSS) ile hesaplanmıştır. Beden kitle indeksi standart sapma +2 ile -2 standart sapma arasında olan çocuklar normal kilolu olarak değerlendirilmiştir. Bu verilerin elde edilmesinde Auxology programı kullanılmıştır. Ebeveynlerin BKİ'leri kendi boy, kilo ifadelerine göre hesaplanmıştır. Verilerin analizinde ikili karşılaştırmalar için student t testi, Mann-Whitney U testi çoklu karşılaştırmalar için varyans analizi, Kruskal-Wallis, varyans, ileri analiz için Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi ve Shefee testi uygulanmıştır.

Bulgular: Annelerin yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, çalışma durumu, bebeğin doğum kilosu ve annenin çocuğun kilosunu algılayışı gibi değişkenlerin ebeveyn besleme tarzlarını etkilediği belirlenmiştir. Yaşı genç, ilköğretim mezunu ve ev hanımı olan annelerin "duygusal" ve "enstrümental" besleme, bebeği düşük doğum ağırlıklı doğan annelerin "teşvik edici besleme", çocuğun kilosunu normalden daha düşük olarak algılayan annelerin ise "duygusal besleme" alt boyut puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Çocuğun BKİ SSS ve annenin kendi BKİ ile besleme tarzı arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Çıkarımlar: Ebeveyn besleme tarzı bazı sosyodemografik ve antropometrik özelliklerden etkilenmektedir ancak çocukların kilosu arasındaki ilişkinin gözleme dayalı çalışmalarla ortaya koyulması gerekmektedir. (Türk Ped Arş 2014; 49: 224-30)

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn besleme tarzı, okul öncesi dönem, şişmanlık

Abstract

Aim: This study was performed to determine the nutritional style in parents who had children aged between 3 and 6 years and the effective factors.

Material and Methods: The sample number of this descriptive study was calculated with the sample formula for unknown population and the parents of 300 children aged between 3 and 6 years who attended a nursery school in the province of İzmir constituted the sample. The sample was reached in two periods. "The Sociodemographic Data Form" and "the Parent Nutritional Style Scale" were used as data collection tools. Written approval was obtained from the scientific ethics committee of the Ege University, Faculty of Nursery (B.30.2.EGE.0.82.00.00/29-288). The heights and weights of the children were measured by the investigators with certain measurement tools. The body mass index standard deviation score (BMI SDS) was calculated for each child. The children whose body mass index standard deviations were between +2 and -2 standard deviation were considered to have normal weight. The Auxology program was used to obtain these data. The body mass indexes of the parents were calculated according to the height and weight values stated by themselves. In analyses of the data, student's t-test and Mann-Whitney U test were used for comparison of two groups. Variance analysis and Kruskal-Wallis variance were used for multiple comparisons; Bonferroni corrected Mann-Whitney U test and Shefee test were used for advanced analysis.

Results: It was found that the variables including the age, education level, number of children, working status of the mothers and the perception of the child's weight by the mother affected the nutritional style of the parents. The mean "emotional" and "instrumental" nutrition subdimension scores of the mothers who were young, who had an education of primary school and who were housewives, the mean "encouraging nutrition" subdimension scores of the mothers who had small for gestational age babies and the mean "emotional" nutrition subdimension scores of the mothers who perceived their babies' weights as lower than normal were found to be higher ($p<0.05$). No significant difference was found in the nutritional style in relation with the child's BMI SDS and the mother's own BMI.

Conclusions: The nutritional styles of parents are affected by some sociodemographic and anthropometric properties, but the relation with the child's weight should be demonstrated by observational studies. (Türk Ped Arş 2014; 49: 224-30)

Key words: Parental nutritional style, pre-school period, obesity

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Ayşe Kahraman, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir, Türkiye
E-posta / E-mail: ayse.ersun@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 03.03.2013 **Kabul Tarihi / Accepted:** 11.02.2014

©Telif Hakkı 2014 Türk Pediatri Kurumu Derneği - Makale metnine www.turkpediatriarsivi.com web adresinden ulaşılabilir.

©Copyright 2014 by Turkish Pediatric Association - Available online at www.turkpediatriarsivi.com

DOI:10.5152/tpa.2014.1742

Giriş

Beslenme sağlığın sürdürülmesi için en önemli çevresel etmendur. Çocukluk çağlarında oluşmaya başlayan beslenme alışkanlıkları yetişkinlik dönemini de etkilemektedir. Ebeveynler beslenmeyi sağlayan ve rol model olan kişiler olarak erken çocukluk döneminde beslenme alışkanlıklarının oluşmasında en önemli belirleyici olmuşlardır (1). Özellikle okul öncesi dönemde, ebeveynler çocukların yiyecek seçimlerinden sorumludurlar ve değişik besleme yöntemleri kullanarak yeterli ve dengeli beslenme davranışını geliştirmeye çalışmaktadırlar (2). Ebeveyn besleme tarzı ebeveynin çocuğun kilosunu algılayışı (3), çocuğun kilosu (2-6), cinsiyeti (7), ebeveynlerin kilosu (8, 9), eğitim ve ekonomik durumu (2, 10) gibi pek çok etmeden etkilenmektedir.

Yapılan bir derlemede 22 araştırmadan 19'unda ebeveyn besleme yöntemleri ile çocukların yiyecek tüketimi ve kilo durumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (11). Amerika ve Avrupa'da yapılan pek çok çalışmada çocukların kilo durumları ve yeme davranışları ile ebeveyn besleme davranışları arasındaki ilişki ve ebeveyn besleme tarzını etkileyen değişkenler incelenmiştir (12-14). Ülkemizde ebeveyn besleme tarzına yönelik yapılan çalışmalar kısıtlıdır (3, 15, 16). Bu çalışmada 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin besleme tarzlarının belirlenmesi ve annelerin besleme tarzlarının bazı sosyodemografik ve antropometrik özellikler ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Örneklem

Tanımlayıcı tipteki bu çalışmanın örneklemini İzmir ilindeki bir anaokuluna giden 3-6 yaş grubundaki 300 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur.

Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında sosyodemografik ve antropometrik veri toplama formu ve Ebeveyn Besleme Tarzı Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyodemografik ve antropometrik veri toplama formu

Bu formda; ebeveyn cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği, boyu, kilosu, en uzun süre yaşadığı yer, ekonomik durumu, çocuk sayısı, eşinin eğitim durumu ve mesleği ile çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti soruları bulunmaktadır. Bu kısımda yer alan ebeveynin BKİ, çocuğun boyu, kilosu, çocuğun BKİ, persantil değeri gibi veriler gerekli ölçüm ve hesaplamalar yapıldıktan sonra araştırmacılar tarafından doldurulmuştur.

Ebeveyn besleme tarzı ölçeği

Ebeveyn Besleme Tarzı Ölçeği Wardle ve ark. (9) tarafından (2002) dört tip besleme tarzını belirlemek amacı ile geliştirilmiştir: duygusal, kontrollü, enstrümental ve cesaretlendirici besleme. Duygusal bir stres durumunda çocuğa yiyecek veril-

mesi duygusal besleme, yiyeceğin bir ödül olarak kullanılması yardımcı (enstrümental) besleme, çocuğun yemek yemesi için teşvik edilmesi cesaretlendirici (teşvik edici) besleme, çocuğun yediği yiyeceklerin niteliği ve niceliğinin ebeveyn tarafından kontrol edilmesi ise kontrollü besleme olarak adlandırılmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Özçetin ve ark. (16) tarafından yapılmıştır. Beşli likert tipindeki (her zaman-asla) ölçek 27 madde ve beş alt boyuttan (esas dört alt boyut) oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları alt boyutlarına göre şu şekildedir: Duygusal besleme 0,83, yardımcı besleme (enstrümental) 0,64, yemeye teşvik (cesaretlendirici) 0,74, sıkı kontrollü besleme 0,69, toleranslı kontrollü 0,54'dür. Sıkı kontrol alt boyutunu 5, 17, 20 ve 26. maddeler oluşturmaktadır. Ölçeğin 1, 11, 14, 16 ve 23. soruları toleranslı kontrol alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçeğin 1, 11, 16 ve 23. maddeleri ters çevrilmektedir. Duygusal besleme alt boyutu 2, 13, 15, 21 ve 25. maddelerin toplamından oluşmaktadır. Yemeye teşvik/cesaretlendirici besleme alt boyutu 3, 4, 6, 8, 10, 12, 19 ve 27. maddelerin toplamından oluşmaktadır. Enstrümental besleme alt boyutu 7, 9, 18 ve 22. maddelerin toplamından oluşmaktadır.

Verilerin toplanması

Çalışma öncesinde Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Bilişsel Etik Kurulu'ndan (B.30.2.EGE.0.82.00.00/29-288) ve çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin, veri toplanan annelerden ise sözel onam alınmıştır. Veriler iki dönem süresince toplanmıştır. Evren bilinmediğinden dolayı örneklem büyüklüğü $n=t2pq/d2$ formülü ile 288 olarak hesaplanmış ($=0,05$; $p=0,25$ p: olayın (şişmanlık) görülüş sıklığı; $d=0,05$) ve örneklemi 300 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Veri toplama araçları anaokulunda görevli öğretmenlere verilmiş, öğretmenler tarafından annelere ulaştırılmıştır. Anneler tarafından doldurulan anketler yine öğretmenler aracılığı ile araştırmacılara ulaştırılmıştır. Çocukların boy ve kilo ölçümleri araştırmacılar tarafından standart bir tartı (vocare-max 200 kg, 450 lbs, 32 sts, $d=0,1$ kg/0,2 lbs) ve boy ölçer (tahta mezura) ile ölçülmüştür. Her çocuk için BKİ SSS hesaplanmıştır. Bu verilerin elde edilmesinde Auxology programı (Türk çocukları için Neyzi ve ark. kaynak değerleri) kullanılmıştır. Beden kitle indeksi standart sapma +2 ile -2 standart sapma arasında olan çocuklar normal kilolu, +2'den yüksek standart sapma şişman, -2'den düşük standart sapma ise düşük kilolu olarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin boy ve kilolarını ise kendi ifadelerine göre değerlendirilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün şişmanlık sınıflandırması esas alınarak ebeveynlerin BKİ'leri hesaplanmıştır. Beden kitle indeksi, bireyin vücut ağırlığının (kg), boy uzunluğunun (m cinsinden) karesine ($BKİ=kg/m^2$) bölünmesiyle elde edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün BKİ sınıflamasına göre: BKİ <18,5 olanlar zayıf, 18,5-24,9 olanlar normal, 25-29,9 olanlar aşırı kilolu, ≥ 30 olanlar şişman olarak değerlendirilmiştir (17).

İstatistiksel analiz

Veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences versiyon 16, Chicago, IL, USA) paket programında değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerin değerlendiril-

dirilmesinde ikili karşılaştırmalar için Student t testi, çoklu karşılaştırmalar için varyans analizi kullanılmıştır. İleri analizlerde Scheffe testi kullanılmıştır. Değişkenler normal dağılım göstermediğinde ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis varyans analizinde anlamlı farkın çıktığı durumlarda ise bu farkın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek amacıyla Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonuçları Bonferroni düzeltmesi yapılarak alfa 0,016 önem seviyesinde değerlendirilmiştir. Ebeveyn yaşı ile besleme tarzı arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Sosyodemografik ve antropometrik özellikler

Araştırma kapsamına alınan çocukların %51,3'ü erkek, %32,7'si beş yaşında olup, yaş ortalamaları 4,71±1'dir. Annelerin yaş ortalaması 33,72±4,6 (en küçük-en büyük: 24-52), babaların yaş ortalaması ise 47,14±5,3'tür (en küçük-en büyük: 28-58). Annelerin %51,7'si üniversite mezunu, %36'sı ev hanımıdır. Ailelerin %83,3'ü çekirdek aile tipinde olup, %65'i orta düzey gelire sahiptir. Ebeveynlerin %53,3'ü tek, %40,7'si ise iki çocuğa sahiptir.

Doğum kilolarına göre bakıldığında; çocukların %83,7'sinin normal (2 500-4 000 g), %8,7'sinin düşük doğum ağırlıklı (<2 500 g), %7,7'sinin yüksek doğum ağırlıklı (>4 000 g) olarak doğduğu görülmektedir. Beden kitle indeksi standart sapma skoruna göre çocukların %79,7'si normal kiloda, %12,3'ünün şişman, %8'inin zayıf olduğu belirlenmiştir. Beden kitle indeksine göre annelerin %65'inin normal, %3,3'ünün zayıf, %23,7'sinin aşırı kilolu, %8'inin şişman; babaların ise %35'inin normal, %48'inin aşırı kilolu, %17'sinin şişman olduğu belirlenmiştir.

Ebeveyn besleme tarzları

Bazı sosyodemografik özelliklere göre annelerin besleme tarzlarının karşılaştırılması Tablo 1'de görülmektedir. Çocuğun cinsiyeti, yaşı ve aile tipine göre annelerin besleme tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Annelerin eğitim durumuna göre sıkı kontrollü besleme (p=0,096), toleranslı kontrollü besleme (p=0,698), cesaretlendirici (teşvik edici) besleme (p=0,054) alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamış, duygusal besleme (p=0,000) ve enstrümental besleme (p=0,000) alt boyutları arasında ileri düzeyde anlamlı farklılık çıkmıştır. Farkın hangi eğitim düzeyinden kaynaklandığını

Tablo 1. Sosyodemografik değişkenlere göre ebeveyn besleme tarzı ölçek puanlarının karşılaştırılması

Sosyodemografik veriler	n	Sıkı kontrol			Toleranslı kontrol			Duygusal besleme			Cesaretlendirici besleme			Enstrümental besleme		
		Ort	SS	İstatistik değer	Ort	SS	İstatistik değer	Ort	SS	İstatistik değer	Ort	SS	İstatistik değer	Ort	SS	İstatistik değer
Çocuğun cinsiyeti																
Kız	146	14,9	3,1	t: -1,686	17,5	3,5	t:0,901	10,5	4,4	t: -1,096	31,3	5,9	t: -1,127	9	3,6	t: 1,153
Erkek	154	15,5	3	p: 0,093	17,2	3,2	p:0,36	11,0	4,3	p: 0,274	32	4,9	p: 0,261	8,5	3	p: 0,250
Annenin eğitim durumu																
İlköğretim mezunu	50	14,3	3,8	F: 2,359	17,5	3,4	F: 0,360	13,3	5	F: 12,262	30	6,3	F: 2,954	10,3	3,6	F: 8,579
Lise mezunu	95	15,4	3,3	p: 0,096	17,5	3,7	p: 0,698	10,9	4,2	p: 0,000*	31,9	4,9	p: 0,054	8,9	3,4	p: 0,000*
Üniversite mezunu	155	15,3	2,5		17,2	3,1		9,9	3,9		32,1	5,3		8,1	3	
Çocuk sayısı																
Bir	160	15,4	3	t: 1,526	16,9	3,4	t: -2,152	10,5	4	t: -1,349	32,2	5,5	t: 1,896	8,5	3,5	t: -1,004
Birden fazla	140	14,9	3,1	p: 0,128	17,8	3,3	p: 0,032*	11,1	4,7	p: 0,178	31	5,2	p: 0,059	8,9	3,1	p: 0,316
Anne çalışma durumu																
Hayır	108	14,9	3,3	t: -0,961	17,7	3,5	t: 1,345	12,1	4,8	t: 4,081	30,9	5,3	t: -1,773	9,3	3,57	t: 2,189
Evet	192	15,3	2,9	p: 0,338	17,1	3,3	p: 0,180	10	3,9	p: 0,000*	32,1	5,4	p: 0,077	8,4	3,2	p: 0,029*
Aile tipi																
Çekirdek	250	149,29		X ² : 1,302	152,19		X ² : 0,771	151,63		X ² : 0,827	153,20		X ² : 3,185	149,44		X ² : 0,228
Geniş	25	144,30		SS: 2	136,62		SS: 2	154,12		SS: 2	153,06		SS: 2	155,56		SS: 2
Parçalanmış	25	168,78		p: 0,522	147,50		P: 0,680	135,62		P: 661	120,92		P: 0,203	156,08		p: 0,892

Ort: ortalama; SS: standart sapma; KW: Kruskal-Wallis

bulmak için ileri analiz olarak yapılan Scheffe testinde farkın ilköğretim mezunu annelerden kaynaklandığı ilköğretim mezunu annelerin duygusal ve enstrümental besleme alt boyut puan ortalamalarının lise ve yüksek okul mezunu annelere göre istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocuk sayısına göre annelerin besleme tarzları incelendiğinde; kontrollü besleme ($p=0,128$), duygusal besleme ($p=0,178$), enstrümental besleme ($p=0,316$), cesaretlendirici besleme ($p=0,059$) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Birden fazla çocuğu olan annelerin tek çocuğu olan annelere göre toleranslı kontrollü besleme alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur ($p=0,32$).

Çalışma durumuna göre ev hanımı olan annelerin çalışan annelere göre duygusal besleme ($p=0,000$) ve enstrümental besleme ($p=0,029$) alt boyut puan ortalamalarının yüksek olduğu ve bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Cesaretlendirici besleme ($p=0,077$), sıkı kontrollü besleme ($p=0,338$), toleranslı kontrollü besleme ($p=0,180$) alt

boyut puan ortalamalarında çalışma durumuna göre farklılık yoktur.

Bazı antropometrik özelliklere göre annelerin besleme tarzlarının karşılaştırılması Tablo 2'de gösterilmiştir. Çocuğun BKİ SSS skoru, annenin kendi BKİ ile besleme tarzı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Çocuğun doğum kilosuna göre annelerin sıkı kontrollü besleme ($p=0,503$), toleranslı besleme ($p=0,390$), duygusal besleme ($p=0,925$), enstrümental besleme ($p=0,467$) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur. Çocuğun doğum kilosuna göre cesaretlendirici besleme ($p=0,033$), alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Farkın nereden kaynaklandığını belirlemek amacı ile yapılan Bonferroni düzeltilmiş Mann-Whitney U testine göre bebeği normal kiloda doğan ile yüksek doğum ağırlıklı doğan ($p=0,243$) ve bebeği normal kiloda doğan ile düşük doğum ağırlıklı doğan ($p=0,025$) annelerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark saptanmazken, bebeği yüksek doğum ağırlıklı doğan ile bebeği düşük doğum ağırlıklı doğan annenin puan ortalamaları arasında ($p=0,015$)

Tablo 2. Antropometrik ölçümlere göre ebeveyn besleme tarzı ölçek puanlarının karşılaştırılması

	Sıkı kontrol		Toleranslı kontrol		Duygusal besleme		Cesaretlendirici besleme		Ödüllendirici besleme		
	Ort SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer	
Doğum kilosı											
Normal (2 500-4 000 g)	251	15,32±3,00	p: 0,503	17,28±3,44	p: 0,390	10,82±4,35	p: 0,925	31,64±5,56	p: 0,033*	8,77±3,41	p: 0,467
İri (>4 000 g)	23	14,21±3,96	SS: 2	18,13±3,34	SS: 2	10,82±5,33	SS: 2	30,13	SS: 2	8,39±3,34	SS: 2
Düşük (<2 500 g)	26	15,11	X ² : 1,376	17,65±2,97	X ² : 1,883	10,73±4,10	X ² : 0,155	5,53	X ² : 6,822	9,03±2,90	X ² : 1,521
			(KW)		(KW)		(KW)	33,80±3,34	(KW)	9	(KW)
Baba BKİ											
Normal (BKİ 18,5-24,9)	105	15,38±3,13	p: 0,779	17,42±3,33	p: 0,986	11,16±4,62	p: 0,228	32,69±6,25	p: 0,015*	9,15±3,53	p: 0,151
Aşırı kilolu (BKİ 25-29,9)	144	15,03±3,11	SS: 2	17,28±3,57	SS: 2	10,94±4,25	SS: 2	31,61±4,66	SS: 2	8,77±3,22	SS: 2
Şişman (BKİ >30)	51	15,41±3,00	X ² : 0,499	17,54±3,05	X ² : 0,027	9,76±4,25	X ² : 2,956	29,98±5,37	X ² : 8,448	7,98±3,32	X ² : 3,785
			(KW)		(KW)		(KW)		(KW)		(KW)
Anne BKİ											
Normal (BKİ 18,5-24,9)	195	15,18±3,04	p: 0,852	17,35±3,53	p: 0,537	10,77±4,27	p: 0,493	31,98±5,59	p: 0,777	8,93±3,18	p: 0,219
Zayıf (BKİ <18,5)	10	14,50±3,30	SS: 3	17,30±3,02	SS: 3	8,90±3,84	SS: 3	30,70±5,27	SS: 3	6,90±2,42	SS: 3
Aşırı kilolu (BKİ 25-29,9)	71	15,49	X ² : 0,790	17,76±2,93	X ² : 0,2172	11,05±4,37	X ² : 2,402	31,26±4,98	X ² : 1,101	8,71±4,01	X ² : 4,421
		2,91	(KW)		(KW)		(KW)		(KW)		(KW)
Şişman (BKİ >30)	24	15,00±3,98		16,45±3,69		11,29±5,60		31,20±5,78		8,37±2,88	
Çocuk BKİ SSS											
Normal	239	15,26±3,14	p: 0,852	17,18±3,42	p: 0,537	10,85±4,46	p: 0,493	31,46±5,77	p: 0,777	8,74±3,36	p: 0,219
Zayıf	24	14,75±3,41	SS: 3	14,45±3,58	SS: 3	9,95±3,48	SS: 3	32,58±3,34	SS: 3	8,41±2,78	SS: 3
Şişman	37	15,24±2,64	X ² : 0,790	18,59±2,90	X ² : 2,172	11,13±4,52	X ² : 2,402	32,75±4,14	X ² : 1,101	9,13±3,72	X ² : 4,421
			(KW)		(KW)		(KW)		(KW)		(KW)

Ort: ortalama; SS: standart sapma; BKİ: beden kitle indeksi; SSS: standart sapma skoru; KW: Kruskal-Wallis

Tablo 3. Annenin çocuğun kilosunu algılayışına göre ebeveyn besleme tarzı ölçek puanlarının karşılaştırılması

	Sıkı kontrol		Toleranslı kontrol		Duygusal besleme		Cesaretlendirici besleme		Ödüllendirici besleme	
	Ort SS	İstatistik değer	Ort. SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer	Ort. SS	İstatistik değer	Ort SS	İstatistik değer
Annenin çocuğun kilosunu algılayışı										
Normalden düşük	58	14,82±2,90 p: 0,368	16,50±3,52 p: 0,005 *		12,86±4,25 p: 0,000*		31,62±5,47 p: 0,362		9,41±3,30 p: 0,339	
Normal	206	15,28±3,04 SS: 2	17,34±3,28 SS: 2		10,36±4,39 SS: 2		31,63±5,43 SS: 2		8,60±3,35 SS: 2	
Normalden fazla	36	15,50±3,71 X ² : 1,999	18,97±3,37 X ² :10,423		10,11±3,71 X ² : 17,491		32,30±5,60 X ² : 2,031		8,69±3,47 X ² : 2,164	
		(KW)	(KW)		(KW)		(KW)		(KW)	

KW: Kruskal-Wallis

İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bebeği düşük doğum ağırlıklı doğan annelerin teşvik edici besleme alt boyut puan ortalamasının bebeği yüksek doğum ağırlıklı doğan annelerden daha yüksek olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Babaların BKİ'si ile annelerin sıkı kontrollü besleme (p=0,779), toleranslı besleme (p=0,986), duygusal besleme (p=0,228), enstrümental besleme (p=0,151) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur. Babaların BKİ'si ile cesaretlendirici besleme (p=0,015), alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Yapılan ileri analizde eşi şişman olan annelerin teşvik edici besleme alt boyut puan ortalamasının eşi normal kilolu annelerin puan ortalamalarından daha düşük ve aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0,005).

Annelerin çocuğun kilosunu algılayışlarına göre sıkı kontrollü besleme (p=0,368), cesaretlendirici besleme (p=0,362), enstrümental besleme (p=0,339) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 3). Annelerin çocuğun kilosunu algılayışlarına göre toleranslı kontrollü besleme (p=0,005) alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. İleri analizde çocuğun kilosunu normalden düşük olarak algılayan anne ile normalden yüksek olarak algılayan annenin puan ortalamaları arasında (p=0,002) ve çocuğun kilosunu normal algılayan anne ile normalden yüksek olarak algılayan annenin puan ortalamaları arasında (p=0,008) istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Annelerin çocuğun kilosunu algılayışlarına göre duygusal besleme (p=0,000) alt boyut puan ortalamaları arasında ileri düzeyde anlamlı farklılık belirlenmiştir. İleri analizde çocuğun kilosunu normalden düşük olarak algılayan anne ile normal olarak algılayan annenin puan ortalamaları arasında (p=0,000) ve çocuğun kilosunu normalden düşük olarak algılayan anne ile normalden yüksek olarak algılayan annenin puan ortalamaları arasında (p=0,002) istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır.

Anne yaşı ile duygusal besleme (r=-0,159 p=0,006), cesaretlendirici besleme (r=-0,162 p=0,005), ve enstrümental besleme (r=-0,248 p=0,000) alt boyut puan ortalamaları arasında

Tablo 4. Ebeveyn yaşı ile ebeveyn besleme tarzı ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki

	Anne yaşı		Baba yaşı	
	r	p	r	p
Sıkı kontrollü besleme	-0,071	0,223	-0,057	0,321
Toleranslı kontrollü besleme	0,033	0,566	0,021	0,713
Duygusal besleme	-0,159**	0,006	-0,117*	0,043
Cesaretlendirici besleme	-0,162**	0,005	-0,087	0,133
Ödüllendirici besleme	-0,248**	0,000	-0,192**	0,001

*p<0, **p<0,01

negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Baba yaşı ile duygusal besleme (r=-0,117 p=0,04), ve enstrümental besleme (r=-0,192 p=0,001) alt boyut puan ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır (Tablo 4).

Tartışma

Annelerin besleme tarzlarının ve bu tarzları etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacı ile yapılan bu çalışmada annelerin yaşı, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve çalışma durumu gibi değişkenlerin besleme tarzlarını etkilediği belirlenmiştir. Çalışmada yaşı genç, ilköğretim mezunu ve ev hanımı olan annelerin diğer annelere göre duygusal ve enstrümental besleme alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Duygusal besleme çocuk üzgün, mutsuz ya da huzursuz olduğunda çocuğa yiyecek verilmesi olarak tanımlanabilir. Enstrümental besleme ise çocuğa istemediği bir yiyeceği tüketmesi ya da istenilen bir davranışı yapması durumunda yiyeceğin ödül olarak verilmesidir (9). Hem duygusal hem de enstrümental besleme tarzının çocuğun beslenme tercihlerinde ve şişmanlığın gelişiminde etkili olduğu bilinmektedir (9, 12, 14). Saxton ve ark. (18) çalışmasında, annenin eğitim düzeyi arttıkça kontrollü besleme düzeyinin arttığı, duygusal besleme düzeyinin azaldığı belirlenmiştir. Çalışma sonuçları literatürü destekler niteliktedir ve annelerin eğitim düzeyi azaldıkça şişmanlık oranlarının arttığı vurgulanmaktadır. Bu durum eğitim düzeyi düşük olan annelerin ise sağlıklı beslen-

me ve şişmanlık konusunda farkındalık düzeylerinin düşük olabileceğini düşündürmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin ise çocuğun kilosunu sağlık açısından risk etmeni olarak gördükleri ve sağlıklı kilo alımı için sağlıklı beslenme bilgisine sahip oldukları vurgulanmaktadır (18). Yapılan çalışmalarda sosyoekonomik düzey arttıkça kontrollü besleme tarzının arttığına yönelik kanıtlar vardır (19). Bizim çalışmamızda ise yaşı genç ve eğitim seviyesi düşük olan annelerin duygusal stresle baş etmesi ya da bir ödül biçimi olarak çocuğa yiyecek verdikleri görülmektedir. Bu durum annelerin şişmanlık konusunda farkındalık düzeylerinin düşük olmasına bağlı olabilir.

Bu çalışmada çocuğun cinsiyetine göre ebeveyn besleme tarzı açısından farklılık olmadığı saptanmıştır. Birch ve Fisher'ın çalışmasında (20) Amerikalı sosyoekonomik düzeyi yüksek ebeveynlerin kız çocuklarını erkek çocuklarına göre daha kontrollü besledikleri bulunmuştur. Montgomery ve ark. (21) İskoç, Kröller ve ark. (2) Alman anneler ile yaptığı çalışması da bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışmalar arasındaki farklılıklar sosyal, kültürel ve etnik özelliklerden kaynaklanabilir. Bazı çalışmalarda ebeveyn besleme tarzının çocuk sayısına göre farklılık göstermediği bulunmuştur (2, 9). Bu çalışmada tek çocuğu olan annelerin toleranslı kontrollü besleme alt boyut puan ortalamalarının birden fazla çocuğu olan annelerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bulgunun annelerin deneyimlerinin artması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çocuğun BKİ SSS'si skoru ve annenin kendi BKİ ile besleme tarzı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Bebeği düşük doğum ağırlıklı doğan annelerin teşvik edici besleme alt boyut puan ortalamasının bebeği yüksek ve normal doğum ağırlıklı doğan annelerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Teşvik edici besleme tarzı ile çocuğun kilosunun normalden düşük olması (9, 22) ve daha fazla yeme davranışı arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar vardır (12, 13). Literatürde ebeveynlerin kilo durumlarının ebeveyn besleme tarzını etkilediği görülmektedir. Wardle ve ark. (9) aşırı kilolu annelerin normal kilodaki annelere göre kontrollü besleme tarzını daha az kullandıklarını saptamışlardır. Powers ve ark. (5) ise şişman annelerin şişman olmayan annelere göre kısıtlayıcı ve kontrollü besleme tarzını daha fazla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bizim çalışmamızda annelerin besleme tarzında kendi BKİ'leri yerine babanın BKİ'sinin besleme tarzında etkili olduğu, eşi şişman olan annelerin teşvik edici besleme tarzını daha az kullandıkları görülmüştür. Bu durum kilolu ve şişman annelerin kendi kilolarını normal olarak algılamasına bağlı olabilir.

Bizim çalışmamızın aksine çocuğun kilo durumu ile ebeveyn besleme tarzı arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar da vardır. Çalışmaların bazıları çocuğun kilosunu arttıkça teşvik edici besleme tarzının azaldığını (5, 6, 9), endişeli (8) ve kontrollü (2) besleme tarzının arttığını desteklemektedir. Bizim

çalışmamızda böyle bir farklılığın çıkmaması zayıf ve şişman çocuk sayısının az olmasına, annelerin çocuklarını normal kiloda algılıyor olmasına bağlı olabilir.

Çalışmamızda çocuğun BKİ SSS'si ebeveyn besleme tarzını etkileyen bir değişken olarak görülmemiştir, ancak annelerin çocuğun kilosunu algılayışlarına göre duygusal ve toleranslı kontrol besleme alt boyutunda anlamlı farklılık çıkmıştır. Çocuğunun kilosunu normalden düşük olarak algılayan annelerin daha fazla duygusal beslemeyi seçtikleri ve çocuklarına daha toleranslı olduğu belirlenmiştir. Yılmaz ve ark. (3) Türk annelerle yaptıkları çalışmada annelerin %42'sinin çocuğunun kilosunu gerçek kilosundan farklı algıladığını, çocuğunun kilosunu normalden fazla algılayan annelerin teşvik edici ve duygusal besleme alt boyut puanlarının daha düşük olduğunu saptamışlardır. Türk toplumunun da içinde olduğu pek çok toplumda "gürbüz" bir çocuğa sahip olmak çocuğu iyi beslemenin ve iyi ebeveynliğin işareti olarak görülmektedir. Bu nedenle anneler çocukları yedikçe mutlu olurlar ve kilolu bir çocuğun daha sağlıklı olduğuna inanırlar. Çocuğunun kilosunu normalden düşük olarak algılayan bir annenin duygusal besleme tarzını kullanması bu durum ile ilişkili olabilir.

Sonuç olarak; bu çalışmada bazı sosyodemografik ve antropometrik özelliklerin annelerin çocuk besleme tarzlarını etkilediği belirlenmiştir, ancak bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları vardır: Birincisi bu çalışmada her ne kadar geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı kullanılsa da annelerin kendi ifade ettikleri besleme tarzlarına ilişkin veriler elde edilmiştir. İkincisi sosyoekonomik düzeyi neredeyse homojen olan küçük bir grup ile çalışılmıştır. Üçüncüsü ebeveynlere ulaşım zorluğu nedeni ile ebeveyn boy ve kilo ölçümleri araştırmacılar tarafından belirli bir ölçüm aracı ile yapılmamış, kendi ifadelerine göre değerlendirilmiştir. Dördüncüsü kesitsel tipteki bu tanımlayıcı çalışmada ebeveyn besleme tarzını etkileyen bazı değişkenler belirlenmiş ancak doğrudan neden-sonuç ilişkisi konusunda yeterli bilgi verilememiştir. Bu nedenle ebeveyn besleme tarzı ile çocuğun kilosunu arasındaki ilişkinin belirlenebileceği geniş örnekleme sahip, gözleme dayalı boylamsal çalışmaların yapılması önerilmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında ise ebeveynlere ödüllendirici, duygusal ve teşvik edici besleme ile çocukluk çağı şişmanlığı arasındaki ilişki, şişmanlığın zararları, yeterli ve dengeli besleme konusunda eğitim verilmesi ve bu alanda yeni çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Bilimsel Etik Kurulu'ndan (B.30.2.EGE.0.82.00.00/29-288) alınmıştır.

Hasta Onamı: Sözlü hasta onamı bu çalışmaya katılan ebeveynlerden alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - G.K.M.; Tasarım - G.K.M., D.B., A.K.; Denetleme - Z.B., F.Y.; Malzemeler - G.K.M., D.B., A.K.; Veri Toplaması ve/veya

işlemesi - G.K.M., D.B., A.K.; Analiz ve/veya yorum - G.K.M., D.B.; Literatür Taraması - G.K.M., A.K.; Yazıyı yazan - G.K.M.; Eleştirel İnceleme - Z.B., F.Y.; Diğer - Z.B., F.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Ege University Faculty of Nursing Scientific Ethics Committee.

Informed Consent: Verbal informed consent was obtained from parents who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - G.K.M.; Design - G.K.M., D.B., A.K.; Supervision - Z.B., F.Y.; Materials - G.K.M., D.B., A.K.; Data Collection and Processing - G.K.M., D.B., A.K.; Analysis and/or Interpretation - G.K.M., D.B.; Literature Review - G.K.M., A.K.; Writer - G.K.M.; Critical Review - Z.B., F.Y.; Other - Z.B., F.Y.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Clark HR, Goyder P, Bissell P, Blank L, Peters J. How do parents' child-feeding behaviours influence child weight? Implications for childhood obesity policy. *J Public Health* 2007; 29: 132-41. [CrossRef]
- Krölller K, Warschburger P. The association between maternal feeding style and food intake of children with a higher risk for overweight. *Appetite* 2008; 51: 166-72. [CrossRef]
- Yılmaz R, Erkorkmaz Ü, Özçetin M, Karaaslan E. How does parents' visual perception of their child's weight status affect their feeding style?. *Nutricion Hospitalaria* 2013; 28: 741-6.
- Hendy HM, Williams KE. Mother's feeding practices for children 3-10 years of age and their associations with child demographics. *Appetite* 2012; 58: 710-6. [CrossRef]
- Powers SW, Chamberlin LA, Van Schaick KB, Sherman SN, Whitaker RC. Maternal feeding strategies, child eating behaviors, and child BMI in low-income African-American preschoolers. *Obesity* 2006; 14: 2026-33. [CrossRef]
- Carnell S, Wardle J. Measuring behavioural susceptibility to obesity: validation of the child eating behaviour questionnaire. *Appetite* 2007; 48: 104-13. [CrossRef]
- Birch LL, Fisher JO. Mothers' child-feeding practices influence daughters' eating and weight. *Am J Clin Nutr* 2000; 71: 1054-61.
- Karp SM, Barry KM, Gesell SB, Po'e EK, Dietrich MS, Barkin SL. Parental feeding patterns and child weight status for Latino preschoolers. *Obes Res Clin Pract* 2014; 8:e88-97. doi: 10.1016/j.orcp.2012.08.193. [CrossRef]
- Wardle J, Sanderson S, Guthrie CA, Rapoport L, Plomin R. Parental feeding style and the inter-generational transmission of obesity risk. *Obes Res* 2002; 10: 453-62. [CrossRef]
- Clark HR, Goyder E, Bissell P, Blank L, Walters SJ. A pilot survey of socio-economic differences in child-feeding behaviours among parents of primary-school children. *Public Health Nutr* 2008; 11: 1030-6. [CrossRef]
- Faith MS, Scanlon KS, Birch LL, Francis LA, Sherry B. Parent-child feeding strategies and their relationships to child eating and weight status. *Obes Res* 2004; 12: 1711-22. [CrossRef]
- Vereecken C, Legiest E, De Bourdeaudhuij I, Maes L. Associations between general parenting styles and specific food-related parenting practices and children's food consumption. *Am J Health Promot* 2009; 23: 233-40. [CrossRef]
- Musher-Eizenman DR, De Lauzon-Guillain B, Holub SC, Leporc E, Charles MA. Child and parent characteristics related to parental feeding practices. A cross-cultural examination in the US and France. *Appetite* 2009; 52: 89-95. [CrossRef]
- Sleddens EF, Kremers SP, De Vries NK, Thijs C. Relationship between parental feeding styles and eating behaviours of Dutch children aged 6-7. *Appetite* 2010; 54: 30-6. [CrossRef]
- Erkorkmaz Ü, Yılmaz R, Demir O, Sanisoğlu SY, Etikan İ, Özçetin M. Çocuklarda yeme davranışı ile ebeveyn besleme tarzı arasındaki ilişkinin kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2013; 33: 138-48. [CrossRef]
- Özçetin M, Yılmaz R, Erkorkmaz Ü, Esmeray H. Ebeveyn besleme tarzı anketi geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Ped Arş* 2010; 45: 124-31. [CrossRef]
- <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/index.html> (Erişim Tarihi: 23 Kasım 2013)
- Saxton J, Camell S, van Jaarsveld CH, Wardle J. Maternal education is associated with feeding style. *J Am Diet Assoc* 2009; 109: 894-8. [CrossRef]
- Orrell-Valente JK, Hill LG, Brechwald WA, Dodge KA, Pettit GS, Bates JE. "Just three more bites": an observational analysis of parents' socialization of children's eating at mealtime. *Appetite* 2007; 48: 37-45. [CrossRef]
- Birch LL, Fisher JO. Development of eating behaviors among children and adolescents. *Pediatrics* 1998; 101: 539-49.
- Montgomery C, Jackson DM, Kelly LA, Reilly JJ. Parental feeding style, energy intake and weight status in young Scottish children. *Br J Nutr* 2006; 96: 1149-53. [CrossRef]
- Drucker RR, Hammer LD, Agras WS, Bryson S. Can mothers influence their child's behavior? *J Dev Behav Pediatr* 1999; 20: 88-92. [CrossRef]